

46.4

Reserveret Post Danmark

Klondike uden Revolvere.

Der forventes, i løbet af dette forår, en bogudgivelse, som handler om .....dengang "alting" begyndte her i Hvidovre. Udstykningerne, Gartnerierne, Grundejerne, Lysthusene, Foreningerne og ikke mindst det politiske liv, Socialdemokraterne og de andre. m.m. Det er tidsrummet 1900-1929, som her behandles.

Hans Chr. Thomsen har kulegravet perioden og det er ikke kedeligt, hvad der kommer for dagen. Glæd jer til.: **"Klondike uden Revolvere"** som er bogens titel, på 220 sider, med over 100 lokalhistoriske unikke illustrationer:

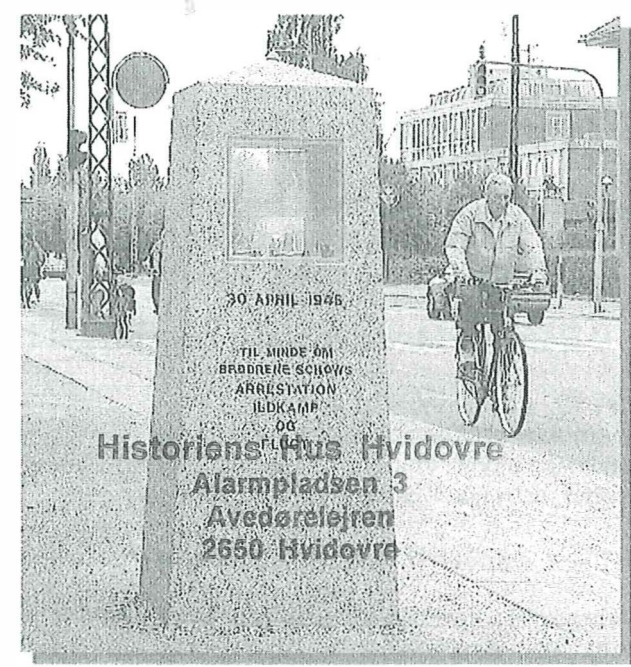
I skrivende stund er dato for udgivelsen ikke fastlagt, men kan forventes før sommerferien.

Ligeledes kan det meddeles, at den flere gange annoncerede lokalhistoriske Billedbog om Hvidovre nærmer sig et færdigt resultat; men må p.gr.af økonomien, vente lidt endnu.

Hvidovre Lokalhistorie

20.ÅRGANG NR.1 FEBRUAR 2002

HVIDOVRE LOKALHISTORISKE SÆLSKAB

Et "Historien i Gaden" Monument. (Foto: HLA)

Kommende Aktiviteter	sd. 2.	Siden sidst	sd. 3.
Om "Historien i Gaden"	sd. 4.	Ny lokalhistorisk forening	sd.13.
Generalforsamling	sd. 9.	Regnskab	sd.12.
En mærkelig person	sd.14.	Hvidovre 1925	sd.16.
Jens Nielsen og Hvidovre	sd.18.	Klondike uden Revolvere	sd.20.

Redaktion.:
Per E.Hansen (ansv), Dan Olsen.
Kirsten Andersen.
Medlemsblad trykt i 650 ekspl.

Deadline no.2. d.15 marts 2002.
Eftertryk tilladt mod tydelig kildeangivelse.
Post sendes til vor adresse på Rytterskolen.
Giro 664-9610. ISSN 0902-3046.

Hvidovre Kommunes Lokalhistoriske Arkiv.
Medborgerhuset. Hvidovrevej 280.
2650 Hvidovre. Tlf.: 36 39 21 81.
Tirsdg / Onsdg. kl 13-16. Torsdg kl.16-19.
e-mail: lokalarkiv@hvidovre.dk
Hvidovre Lokalhistoriske Selskab.
Rytterskolen. Hvidovre Kirkeplads 1.
2650 Hvidovre. Tlf.: 36 47 34 44.
e-mail: hvidovrerytterskole@mail.tele.dk

Kommende Aktiviteter 2002

Alarmpladsen 3

Avedørelejren
2650 Hvidovre

11 marts. kl. 19.30.

Generalforsamling i Bibliotekscaféen.

Den årlige generalforsamling med dagsorden ifølge vore vedtægter.
Kaffe, Kage og lodtrækning.
Bagefter vises en lokalhistorisk film.

(! Bemærk ! Indkaldelsen her i bladet !).

17.april. Kl. 13 - 16. Åben Hus. i Rytterskolen.

Som tidligere afholder vi et arrangement, hvor alle er velkomne til at bese stedet og få en lokalhistorisk sludder. Til denne dag modtager vi gerne, evt. til låns, ting og sager, som har lokalhistorisk interesse.

16.sept. Foredrag v. ark. Dan Hasløv. (Om Lokalplaner).

14.Oktobre. Arkæolog Benny Staal fortæller om "Ismanden Ötsi". Et velbevaret lig fra fortiden fundet i en gletsjerspalte i Alperne. Han er, i lighed med vor egen "Grauballemand", blevet undersøgt på kryds og tværs. Resultatet bliver belyst i dette spændende foredrag.

18.nov. Poul Sverriid fortæller om sidste nyt fra Arkivet.

Siden Sidst.

v/P.E.Hansen

14. Januar. Inge og Dirch Janssen fra Amagermuseet fortalte om tidligere tiders indvandring på Amager. Engang var det Svenskerne og især indvandring fra Holland, der var på dagsordenen. Mødet var godt besøgt og vi takker Inge og Dirch Janssen for et godt og interessant foredrag.

24.januar. stiftelse af Avedøre-selskabet. (læs nærmere side 13).

I Februar.:Historien i Gaden forsatte sin aktivitet ved at markere endnu 11 gadenavne i Hvidovre. Når frosten er gået af jorden, afsløres også en mindeplade ved Stengården (I.G.Smiths Alle) hvor den berygtede Jens Nielsen brændte gården af i 1883.

18 februar. Etnolog Birgit Andreassen fra Rødovre lokalhistoriske forening fortalte om Rødovre. Udviklingen i vor nabokommune mod nord, ligner på mange måder Hvidovres historie. Måske derfor er det med særlig interesse man lyttede til Birgit Andreassens dygtige redegørelse.

Arkivar Poul Sverriid meddeler, at med kommunalbestyrelsens beslutning i december om at sætte renoveringen af Avedørelejrens Officersmesse i gang, rykkede arkivets nye domicil sig nærmere en virkelighed. Renoveringen forventes færdig til indflytning d. 12.dec.2002.

Officersmessen i Avedørelejren.

Det smukke hus bliver i fremtiden hjemstedet for Hvidovre Kommunes lokalhistoriske Arkiv.

Stedet vil også være udgangspunkt for det decentrale museum.:

"Historien i Gaden".

Udover de ydelser arkivet leverer i dag, bliver der også mulighed for hyppige små udstillinger. (Foto: HLA)

Om Historien i Gaden.

af arkivleder mag.art. Poul Sverrild.

En onsdag i april 2001 ankom Brøndby Kommunes borgmester Keld Rasmussen i sin røde Opel Omega til rådhuset i Hvidovre for at meddele, at han agtede at søge nedlagt fogedforbud mod afholdelsen af et lokalhistorisk arrangement i Hvidovre Kommune. Det var fire dage før arrangementets afvikling, og det skabte uægtelig nogen turbulens blandt arrangørerne.

Hændelsen var omkranset af lidt avisskriverier i lokal- og landspressen, men der var ikke retsligt grundlag for nedlæggelsen af et fogedforbud, og den følgende søndag kunne Hvidovre Kommunes Lokalhistoriske Arkiv så indvie et af sine delprojekter under det lokalhistoriske formidlingsprojekt *Historien i Gaden*.

Det sker ikke så ofte, at lokalhistoriske aktiviteter giver anledning til interkommunale stridigheder eller for den sags skyld en forside i en landsdækkende avis, men det er noget af det, vi har oplevet/opnået med projektet *Historien i Gaden*.

Rammen

Hvidovre Kommune er i dag én af Københavns ældre forstæder med en byudviklingsperiode, der fra landsbytilstanden i slutningen af 1800-tallet førte over en periode som gartneriland og sommerhusområde. Fra begyndelsen af 1920-erne begyndte de udstrakte sommerhus-kvarterer at udvikle sig til villakvarterer i en proces, der strakte sig gennem det meste af 1900-tallet.

Fra midten af 1940-erne kom den næste generation af byudvikling til med fremvæksten af en almennyttig boligsektor, som på få årtier kom til at omfatte mange tusinde boliger. Det skete i de velkendte former, som er blevet synonyme med ét af forstadsfænomenerne – blokbebyggelserne. Endelig fik Hvidovre Kommune del i efterkrigstidens "Plan-Danmark", da kommunalreformen tilførte kommunen en ny del, Avedøre, som rummede den inderste nye by i Køge Bugt - planen, hvor det industrialiserede boligbyggeri kulminerede i storskala-projekter. I den sociale geografi, som skabtes omkring København under industrialiseringen, hører Hvidovre til i den sydvestlige del, som blev hjemsted for en befolkning af faglærte og ufaglærte arbejdere og funktionærer.

I Hvidovre Kommune bor i dag næsten 1% af landets befolkning under en fysisk ramme, som på mange leder kan stå som eksponent for det 20. århundredes

byudvikling.

Baggrunden

Det bylandskab, som blev skabt i forstæderne er anledning og udgangspunkt for ønsket om at kommunikere den lokale historie anderledes.

Projekt *Historien i Gaden* blev udviklet af Hvidovre Lokalhistoriske Arkiv i foråret 1997 som et bud på et nyt kulturhistorisk element i Hvidovre Kommunes kulturpolitik i den kommunalpolitiske funktionsperiode 1998-2001.

Formidling har gennem de seneste 15 år været meget højt prioriteret i arkivets virksomhed. I starten temmelig ureflekteret, men som svar på en let konstaterbar efterspørgsel. Senere mere bevidst om former og målgrupper. Det har vist sig, at efterspørgslen på lokal historisk formidling fra arkivet er umættelig i en kommune, hvor der ikke er andre kulturhistoriske aktører end arkivet. Opgaven overfor de 50.000 indbyggere kan også synes uoverkommelig med en personalenormering på arkivet alene omfattende arkivaren. Først i år 2000 kunne arkivet ansætte endnu en fast medarbejder.

Gennem disse år, har arkivet arbejdet indenfor snart sagt enhver form for formidling: bøger, artikler, udstillinger, film og TV (lokalt som landsdækkende), teater, foredrag og undervisning. Det har været et positivt arbejde i et marked, som på mange leder er åbent og medgørligt.

Forstaden er en relativt ung bystruktur, og det er karakteristisk, at det 20. århundredes forstad har gjort, hvad den kunne for at skære forbindelsen til fortiden over. Den oprindelige befolkning er i store træk flyttet bort eller er så lille, at den ikke syner; den oprindelige bygningsmasse og dermed den traditionelle arkitektur er gået samme vej, ofret på modernismens alter. Landskabet er ommøbleret til ukendelighed af vejanlæg og byggerier, vandhuller fyldt op, høje udjævnet og vandløb rørlagt.

De nye beboere kommer alle vegne fra med hver deres kulturelle normer til nye rammer, som er fremmede for alle i formen. Forstaden er som funktion af byen selv centrumløs, og opleves dermed som værende uden struktur. Kort sagt, forstaden er vanskelig at afkode for dens beboere. Derfor bliver det så meget mere nødvendigt at gøre den usynlige historie tilstedeværende.

Historien i Gaden blev skruet sammen med henblik på at løfte denne opgave. I stedet for at få borgerne til at søge historierne på arkivet blev vores mål at flytte historien og historierne ud i det offentlige rum. Historien skulle møde borgerne

dør, hvor de færdes, og dør, hvor historierne er foregået. Lidt flot kunne man kalde det et decentralt museum, hvor kommunen selv bliver udstillingsrummet.

Projektet

Vi fik skruet et katalog over oplagte historier sammen, historier som dækkede bygningskultur, planhistorie, kunsthistorie, navnestof, dramatiske hændelser m.v. I alt fik vi præsenteret godt 70 historier, som i summarisk form blev det grundlag, politikerne skulle tage stilling på. Ved en mundtlig præsentation for Kulturelt Udvalg blev projektet modtaget så positivt, at vi straks fik besked på at arbejde videre med det. Ved den følgende budgetbehandling blev projektet knæsat som politik, og vi skulle søsætte et par pilot-delprojekter i år 2000 inden det rigtig skulle lanceres i 2001.

Bevillingen blev afsat til at dække disse år. Hvidovre Kommune afsatte omkring kr. 750.000, idet vi forventede at kunne hente supplerende midler fra anden side.

Herefter gik det løs. Den første historie blev sat til åbning ved 55-året for befrielsen, idet vi forsigtigt gik ud fra, at markeringen af en lokal heltehistorie ville kunne samle alle. Det blev en stemningsfuld afsløring, men forud var gået et projektarbejde, som gav bud på, hvad der ventede os af uvante opgaver.

Granit, glasfiber, græs og neon

Projekter lever deres eget liv, og når de er født i en ånd af eksperiment, kan de være svære at styre. Det er en udfordring for et arkiv, som er vant til at arbejde i papir og ordbårne budskaber, pludselig at skulle arbejde i mere håndgribelige materialer i det offentlige rum.

Et af de spændende delprojekter, som skulle lanceres i år 2000 var en markering af Hvidovre Stadion. Fodbolden i Hvidovre synes i dag mest at være historie, og Historien i Gaden ville markere fodboldklubbens tre Danmarksmesterskaber og den enlige pokalsejr ved skiltning på tribunefacaden.

I kampens hede udviklede projektet sig, og den endelige udgave kom til at indeholde såvel neon-årstal som et stykke koncept-kunst også i neon og udført af én af landets førende lyskunstnere.

Det var Historien i Gaden tredje delprojekt, og her nåede vi en grænse for vores udtryksform. At kommunikere lokalhistorie med et 6 x 8 meter neon-arbejde i 15 meters højde var ikke alle lige begejstrede for, men håndomdeling af foldere i

lokalområdet bragte arkivet i direkte dialog med de omkringboende, som var mindre begejstrede. Vi fik budskabet ud, men fik også den erfaring, at når vi gerne vil forankre historierne i lokalbefolkningen, så må udtryksformen ikke være alt for kulturfjern.

Lidt mindre kontroversiel var det næste store projekt, som gik ud på at skaffe et mindre fly til opstilling på en søjle for at markere den gamle flyveplads i kommunens vestligste del, Avedøre. Også her udviklede projektet sig undervejs fordi forankringen af historien medførte samarbejde med en lokal forening, som drømt om at få en lille landingsbane.

Som kulturhistoriker var det svært ikke at lade sig rive med af muligheden for at genskabe liv i et kulturmiljø, som var blevet funktionstømt mere end et halvt århundrede tidligere.

Som kommunal institution kunne vi spille på nogle af de strenge, en forening har sværere ved, og pludselig var muligheden for landingsbanen til stede. Arkivet finansierede en del af jordarbejdet, og dermed kunne vi indvie vores Historien i Gaden-historie med at tage veteranfly ned på selve dagen.

Gen-indvielsen af Avedøre Flyveplads var en succes. Mere end tusinde gæster besøgte området i løbet af dagen (Foto.: HLA)

Skilte.

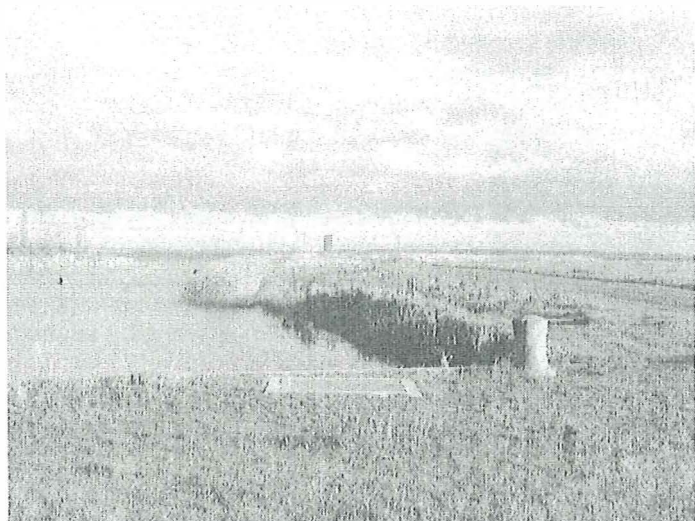
Ved siden af de spektakulære historier har vi markeret en række vejnavne, som berører det lokale navnestof og ligeledes sat skilte ved skjult militær- og landbrugshistorie. Skiltningen vil løbende være en central del af projektet, for det er billige historier, som muliggør en stor geografisk spredning og dermed nærhed for de fleste.

En anden skiltningstype, vi benytter, er nedlæggelse af granitfliser i fortovet. Den første af den slags historier markerer det sted, hvor den berygtede brand-stifter Jens Nielsen (den senest henrettede i Danmark i fredstid) foretog sin sidste af-

brænding og efterfølgende blev arresteret. Stedet er i dag en anonym villavej, som på den led får en ny betydning. og identitet.

Fremtiden.

"Historien i Gaden" blev lanceret som et projekt og dermed som tidsbegrænset. Efter afprøvning af modellen i virkeligheden er det netop besluttet at forsætte det i de kommende år med en mindre årlig bevilling, som muliggør udførelsen af minimum to årlige historier. Samtidig er det klart, at et decentralt museum også behøver et centrum - et udgangspunkt. Det er én af baggrundene for, at Hvidovre Lokalhitoriske Arkiv i 2003 i forbindelse med en flytning, ændrer sin brugerflade, så det bliver muligt at servicere brugerne af "Historien i Gaden" bedre uanset alder og forudsætning. Der er ikke mange af delelementerne i "Historien i Gaden, som ikke er set før eller andre steder. Det primære nye er det konsekvente arbejde med at give en hel kommune en klarere identitet gennem en historisk tilgang. Dermed er det et forsøg på at fortælle de historier, som er stedets og ikke bare dem, som er den traditionelle lokalhistories.

Hvidovre Mørtel-havn er et af de lokaliteter som snart vil blive markeret .

En mindeplade vil fortælle historien om dette Hvidovres første havneanlæg. (Foto.: HLA)

*PS.
Poul Sverrild har tilladt os at bringe denne artikel i en lettere redigeret udgave.
Artiklen er hentet fra December-nummeret af "Journalen", som er et Lokal- og kulturhistorisk tidsskrift, udgivet af Dansk lokalhistorisk forening*

Hermed indkaldes til Generalforsamling Mandag d.11 Marts 2002. kl. 19.00 i Bibliotekscaféen, Medborgerhuset.

Dagsorden, den siddende Bestyrelse og Regnskabet findes på de følgende sider.

Efter det egentlige møde, serveres kaffe og brød. Der foretages lodtrækning - 10 gode flasker rødvin - blandt de medlemmer, der har indbetalt kontingentet inden d. 1. Marts 2002.

Der vises en lokalhistorisk film.

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

23'nde ord. Generalforsamling

Dagsorden iflg. vedtægten.:

1. Valg af dirigent.
2. a. Formandens beretning.
2. b. Arkivets beretning.
3. Fremlæggelse af revideret regnskab.
4. Fastlæggelse af kontingent.
5. Behandling af indkomne forslag..
6. Valg af bestyrelsesmedl. og suppleanter.
7. Valg af revisor og revisorsuppleant.
8. Eventuelt.

Bestyrelsen består af 9 medlemmer, heraf 2 valgt fra kommunens udvalg for kultur og fritid.
+ 2 suppleanter.

I lige år vælges 4 og i ulige år 3 bestyrelsesmedlemmer.

År 2002 skal der altså vælges 4 medlemmer +
1 Suppleant, der alle vælges for to år.

Revisor og revisorsuppleant vælges for et år.

På valg er.:

Dan Olsen, Eigil Jørgensen, Kirsten Andersen,
Annelise Leilund og suppl.: Jette Randal-Lund.

Revisor.: Jens Chr. Nielsen og suppl.: Inge Larsen.

Bestyrelsen 2001.

Formand.: Dan Olsen   Spurvehøjvej 17. st.tv.   tlf.3678 8642.
Næstfmd.: Kirsten Andersen   Korshøjvej 6   tlf.3678 6060.
Kasserer.: Eigil Jørgensen   Hvidovrevej 98 C   tlf.3647 0058.

øvrige Best.mdl.:

Per E. Hansen	Grenhusene 26	tlf.3649 2470.
Bent Christiansen	Paris Boulevard 20	tlf.3649 2941.
Erling Groth	Ege alle 41	tlf.3677 2511.
Annelise Leilund	Gurrevej 13.1	tlf.3649 5995.

kommunale Best.mdl.:

Helle Adelborg	Tavlekærsvej 80	tlf.3649 0238.
Ahmet Demir	Hvidovrevej 522. 3th.	tlf.3649 2416.

Suppleanter.:

Harry S.Schultz	Nestors Alle 8	tlf.3678 3437.
Jette Randal-Lund	Doras Alle 8	tlf.3649 0659.

Revisor + suppl.:

Jens Chr. Nielsen	Kløverprisvej 26	tlf.3675 1386.
Inge Larsen	Berners Vænge 7.2tv.	tlf.3678 4736.

Diverse udvalg.

Forretningsudv.: Dan Olsen, Eigil Jørgensen, Kirsten Andersen.
Arrangementsudv.: Dan Olsen, Bent Christiansen, Erling Groth. .
Foredragsudv.: Kirsten Andersen.
Lokalhistorisk udv.: P.E.Hansen, Harry S.Schultz.
PR udv.: Harry S.Schultz.

Bladredaktion.:

Per E.Hansen (ansv.), Dan Olsen, Kirsten Andersen.

HVIDOVRE LOKALHISTORISKE SELSKAB

Regnskab for 1.Jan. til 31.Dec. 2001.

Indtægter		Udgifter	
Kontingenter	29.800,00	Dansk Lok.For.	5.293,50
Tilsk.Hv.Kom.	4.195,00	Administration	3.585,25
Medlemsmøder	2.375,00	Best.møder	2.458,50
Renter	246,78	Anskaffelser	5.329,00
		Medlemsmøder	5.765,75
		Blad (fremst.)	4.605,75
		Blad (uds.)	3.393,82
		Rytterskoledage	1.270,00
		Tilskud t. Vestvolden	<u>2.000,00</u>
Ialt	<u>36.616,78</u>	Ialt	<u>33.701,57</u>

Indtægter	36.616,78
Udgifter	<u>33.701,57</u>
Overskud	<u>2.915,21</u>

Beholdning 1.1.2001.   Status.   Beholdning 31.12.2001.

Bank	24.246,75	Bank	28.490,11
Giro	8.495,09	Giro	6.691,94
Overskud	<u>2.915,21</u>	Kasse	<u>475,00</u>
	35.657,05		35.657,05

Ovenstående regnskab er revideret og fundet i orden.
Indestående på bank- og girokonti er kontrolleret
med pengeinstitutters udskrifter.

17. januar 2002
revisor.

Jens-Christian Møller

Ny lokalhistorisk forening.

Så fik Avedøre en forening for lokalhistorisk interesserede.

På en stiftende Generalforsamling d. 24 januar 2002, blev det vedtaget at foreningen skulle bære navnet:

"Avedøre Selskabet - lokalhistorie i Avedøre".

En lille flok omkring Pastor Kühle, har de sidste par år arbejdet meget målbevidst med projektet. Hvidovre lokalhistoriske selskab var på et tidspunkt inde i overvejelser om at udvide sin bestyrelse, med en særlig repræsentation for Avedøre.

Sådan skulle det ikke være, måske på grund af den gamle "Hvidovre-aversion", som stadig lever blandt en lille gruppe borgere på stedet..... Avedøre kan selv !.

Det er også imponerende, hvad der er udrettet de sidste par år. Avedøre Kirke har stillet plads til rådighed på deres elektroniske hjemmeside, hvor mange lokalhistoriske facts om Avedøre kan studeres. Stoffet er hentet fra den righoldige litteratur, som allerede findes om egnen og selv om der undertiden savnes kildeangivelser samt overholdelse af copyright, må man sande, at sådan kan det gøres.

Hvidovre lokalhistoriske Selskab ønsker vennerne i Avedøre, tillykke med Avedøre Selskabet og tilbyder fremover, selvfølgelig, samarbejde i fælles interesse.

Red.

Fra et af vore medlemmer har jeg modtaget følgende brev .:

Hej Per! Godt Nytår.

Jeg ved ikke, om du kan bruge vedlagte ?.

Jeg håber det, da jeg selv syntes at det kunne være spændende, om andre ved noget om "Pissemarie".

Mange hilsener Gyda.

En mærkelig person i Hvidovre.

Da jeg var barn i 30'erne i Hvidovre, boede der i byen en kvinde, der gik under navnet "Pissemarie". Nu vil jeg fortælle om en oplevelse, jeg havde dengang og som står lyslevende for mig, så mange år efter.

"Pissemarie" boede i et sommerhus (vist nok på Greve Alle), som for det meste var uden vinduer (sikkert fordi nogle drenge havde smidt sten igennem dem). Så stak hun bare en pude eller nogle aviser ind i stedet for ruden.

Hun cyklede til Valby, meget tidligt om morgenen, for at klunse i skraldbøtterne. Når vi unger gik i skole mødte vi hende med cyklen fyldt med alskens skrammel og gamle aviser. Vi var lidt bange for hende, men hun var faktisk uskadelig.

Drengene på vores vej havde fundet en sidevogn til en motorcykel. Denne havde de stillet på en tom grund og brugte den til at gynges i. Vi piger kunne også tænke os en tur, men det ville de ikke give os lov til. Vi var godt sure og så lagde vi en plan. Når min søster kom hjem fra arbejde ville vi gå hende i møde og få hende til at hjælpe os med at bære den over til "Pissemarie", så vi kunne sælge den til hende.

Som sagt, så gjort.

Da vi kom til hendes have, gik vi op ad havegangen med sidevognen imellem os. Idet samme kom hendes mand farende ud af huset imod os og truede os. Vi blev skrækslagne og styrtede af sted hjemad med manden efter os på trehjulet ladycykel. Han var fuld og råbte og skreg, at vi ikke skulle genere hans kone.

Jeg kan huske, at jeg undervejs så et stort stykke parafintyggegummi ligge på jorden. Jeg var klar over, at det var min bedste veninde, Jytte, der havde tabt det i rædsel. Jeg syntes det var synd for hende, men turde ikke bukke mig og samle det op.

Vi var nok 6 - 8 børn i alt, nogle var små søskende, der ikke anede hvad det drejede sig om. De skulle jo bare passes af "de store" og var derfor nødt til at følge med. De græd. Min søster smed en af dem ind over havelågen til stedet, hvor hun boede. Så var vi fri for hende. Gad vide, hvad barnets moder har tænkt ?

Da vi kom hjem til Poppel Alle, stod Jyttes far oppe på trappen til deres hus. Han var fuldstændig ude af sig selv af grin. Det må have set sjovt ud, med os unger og den fulde mand slingrende efter os, men det kunne vi jo slet ikke se.

Jeg glemmer det aldrig og fatter ikke, hvordan han kunne grine når vi unger var i så stor fare.

"Pissemarie" har nok solgt sidevognen, men penge for den, fik vi aldrig. At drengene på vejen var sure på os i mange dage, kan man nok tænke sig.

Min fader fortalte engang, at samme "Pissemarie" til et møde på Risbjerggård (sikkert et grundejerforeningsmøde), var blevet bebrejdet det store rod hun havde i sin have. Hun havde da trukket op i skørterne og spurgt.: "Skylder jeg noget ?" . Hun havde sine penge oppe i strømpeskaffet. Det var hendes bank.

Hvad blev der af "Pissemarie" ?
Ved nogen i vores forening hvad der senere skete med hende ?

Gyda Mølsted, Ajax Alle 18, 2650 Hvidovre.

Jeg takker Gyda Mølsted for brevet og vil benytte lejligheden til at opfordre andre til at sende lignende bidrag til bladet. Det er den slags små banale episoder, fra fortidens Hvidovre, som sætter krydderi på tilværelsen.

En oplevelse som denne, er også lokalhistorie.

Det er en selvfølge, at personer, der indgår i disse beretninger, behandles med alt den respekt, som kræves og ikke udsættes for ondskabsfuld omtale.

Fat pennen og send os et par ord.

. PEH.

Fra Hvidovre Avis 1 årg., nr.11 Fredag d. 30 Juli 1926.

Gennem 25 Aar - (1926).

En ældre, kendt og anset Hvidovreborger fortæller os nedenstående spredte træk fra Hvidovres udvikling siden århundredskiftet. -

Indtil 1901 udgjorde Valby, Vigerslev og Hvidovre en fælles Kommune, men i 1901 blev Valby og Vigerslev indlemmet i København og Hvidovre blev en selvstændig kommune. Kommunen kan altså fejre 25 års jubilæum i År.

Hvidovre havde omkring År1900 ca. 700 beboere. Udstykningen havde da ikke taget sin begyndelse, men man begyndte kort efter at udstykke Stengården, derefter Hvidovregård og Gammelgård.

Det var dog efter at krigen var udbrudt i 1914, at den egentlige omdannelse af Hvidovre fra land- til bykommune tog sin begyndelse. Den nuværende hovedvej ind til København, Vigerslev Alle, blev gennemført under krigen. Tidligere måtte man køre ud af Hvidovre Torvevej til Damhuskroen og så over Roskilde Landevej ind til byen. Kommunen satte sig længe energisk imod en direkte forbindelse med København, for at hindre en altfor stærk invasion af nybyggere.

Indtil 1902 blev Frd.d.4's Rytterskole nede ved kirken anvendt til skole. Der var da kun én lærer, derefter blev den nye skole, det nuværende kommunekontor, taget i brug og der kom hurtigt 2 lærere. I de senere år er børnetallet vokset så stærkt, at man ikke alene har måttet bygge den nuværende nye skole, men er nu også i færd med at udvide den.

Den gamle Rytterskole nede ved kirken er en af de få af Frd.d.4's Rytterskoler, der endnu er tilbage. Den bebos nu af billedhuggeren Petersen-Dan (Faderen til "Den lille Hornblæser" inde på Vester Boulevard). Skolen med sin gamle, smukke, og idylliske beliggenhed er en seværdighed.

Det er først i de senere år, at man har fået kommunekontor, tidligere blev sognerådsmøderne efter tur afholdt hos de forskellige sognerådsmedlemmer. I sin tid blev der af beboerne afkrævet en skat, man kaldte "Roskilde Tiende", en

afgift der skulle svares til Roskilde Latinskole. Tienden indbetaltes til et par mand i sognet, som den aften, under festlige former, serverede aftensmad til samtlige skatteydere. Tienden er nu afløst. (1916-PEH)

Først i de senere år har man fået læge i Hvidovre, ellers har man måttet hente læge i Valby og indtil for ca. 15 år siden havde man den såkaldte "Pligtkørsel", hvor de der havde hest og vogn havde pligt til at hente læge eller jordemoder til de mindrebemidlede der ikke kunne holde køretøj.

Telefon fik man ret tidligt. Oprindeligt havde man en andelstelefon nede hos Enkefrue Eriksen i Hvidovre by. Nu har telefonselskabet bygget en stor central på hjørnet af Grønnevej og Mellemdigsvej, der for tiden har ca. 175 telefon-abonnenter.

Allerede i 1906 var der kræfter i bevægelse for at få elektricitet til Hvidovre. Man tænkte navnlig på at få et lille lokalt værk. Trods det, at der gentagne gange blev afholdt møder for at opnå enighed om sagen, fik man dog først elektricitet under krigen, da det var vanskeligt at få andre belysningsmidler. Elektriciteten leveres af Nordsjællands Elektricitetsværk, men anlægget blev dyrt, fordi man ventede så længe.

Af gamle matrikelskort ser man, at gårdene i Hvidovre, oprindeligt har ligget samlet omkring kirken i Hvidovre by. Efterhånden som gårdene er blevet gamle eller nedbrændt er de blevet flyttet ud på markerne.

Til gårdene hørte et stykke strandeng; man kaldte det for Enghaven. Det var arealerne der ligger nede ved Kalvebods Strand. Enghaverne er nu alle udstykkede.

Af matrikelnumrene kan man se, hvilke gårde Enghaven oprindeligt har tilhørt. Således har de parceller, der ligger i foreningen "Strandvang" og bærer matr.3. tilhørt Bonavents gård. Matr.5 Mikkell Kristensens gård, der ligger oppe ved kirken og matr.6 Jens Pedersens enke hvis gård ligger overfor bageren nede i Hvidovre by.

Matr.2 har tilhørt Stengården, 13 Eriksminde, 11 Spurvegården, 9 kommandør Blumes gård og matr.10 har tilhørt Baunebakkegård.

Baunebakkegårdens enghave tilhører nu Hvidovre kommune.

(Gengivet m. tilladelse af red. Niels Madsen, Hvidovre Avis).

Brandstifteren Jens Nielsen og Hvidovre.

Jens Nielsen har gjort sig bemærket ved at være den sidste delinkvent i Danmark, der mistede sit hoved for bødlens økse. Dødsdommen blev fuldbyrdet i en af gårdene i Horsens Tugthus, d. 8 nov. 1892. kl 7.15.

Jens var født i 1862 i Rådbjerg ved Jyderup. Faderen tilbragte, i drengens barndom, størstedelen af tiden i forbedringshuset og inden hans ottende år kom han sammen med sin moder, der var krøbling, på sognets fattiggård.

Ved anbringelse på opdragelsesanstalt og senere "frivillig" deportering til Amerika voksede forbryderspiren i Jens. Han lærte at klare sig med tyveri, snyd og bedrag og skjulte sporene efter sig med ildspåsættelser. Efter at være kommet tilbage til Europa, var han blandt andet årsagen til en kæmpebrand i Londons dokker d. 9 februar 1881. Han blev dog kun straffet for nogle tyverier i denne forbindelse og blev, af det engelske politi, sendt retur til Danmark ved løsladelsen i 1883, med 73 kr. på lommen.

Han besøgte sin mor på fattiggården og faderen fik også et visit, men gutten manglede penge og det kunne de ikke hjælpe ham med. Efter en række indbrud og brandstiftelser endte han i København, hvorfra han d. 1 juli 1883, var på vej til Valby. Her satte han ild til 4 bøndergårde og forlod den panikslagne landsby for at lægge sig til hvile i en kornmark.

Hvidovres fhv. Arkivleder H.O.Nordlund har beskrevet det følgende døgn således.:

Han vandrede videre den følgende aften og kom til Hvidovre, mandag d. 2 juli 1883. kl. 11.00 om aftenen. Her forøvede den internationale forbryder sin sidste ugerning.: Branden på Stengård.

Stengården lå i det sydøstligste hjørne af Hvidovre by. På gården boede ejeren Peter Madsen (37år), hans kone Ane Kirstine (33år) og deres 6-årige søn Hans Peter med deres 4 tjenestefolk. Da Jens Nielsen havde tændt ild i gårdens tag, fjernede han sig for ikke at blive mistænkt, men nærmede sig senere gården, og da han hørte Peter Madsen beklage sig over, at der i stuehuset lå flere hundrede kroner i en skuffe, løb Jens Nielsen ind og fik fat i pengene, men vel ude af den brændende bygning kom

en mand og tog pengene fra ham, med tak for hans opofrelse, så her fik han intet udbytte. Han bestemte sig da til at brænde den nærmest liggende gård af, det var "Eriksminde", men forinden blev han anholdt kl. 02.00 nat og anbragt på en vogn med 4 politibetjente, der hurtigt kørte ham til Valby Politistation.

(Efter branden opførtes den nye Stengård ved nordsiden af I.G.Smidts Alle ca. 200 meter øst for Hvidovregade). .....Såvidt H.O.Nordlund.

Der er skrevet mangt og meget om forbryderen Jens Nielsen. Hans baggrund for at udvikle sig i den uheldige retning og samtidens metoder overfor mennesker, der ikke kunne tilpasse sig. Han fik mange chancer, men ingen hjælp.

Selvom han af natur ikke var direkte voldelig, måtte han til sidst tage vold i brug overfor fængselsbetjente i Horsens tugthus for at få samfundet til at indse, at hans inderste ønske var, at forlade denne verden.

Det skete med henrettelsen i Horsens Tugthus d. 8 november 1892.

PEH

Husk !!!
Ved indbetaling af kontingent
inden d. 1 marts, deltager du i
lodtrækningen om 10.fl. god vin
ved generalforsamlingen.